

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
PWYLLGOR:	Pwyllgor Safonau
DYDDIAD:	14 Mehefin 2023
TEITL YR ADRODDIAD:	Penderfyniadau Panel Dyfarnu Cymru
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Darparu gwybodaeth am y materion a ystyriwyd gan Banel Dyfarnu Cymru hyd yma (a gyhoeddwyd ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor ar 14 Rhagfyr 2022)
ADRODDIAD GAN:	Mared Wyn Yaxley Cyfreithiwr – Llywodraethiant Corfforaethol mwycs@ynysmon.llyw.cymru
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro lbxcs@ynysmon.llyw.cymru 01248 752586

1. CYFLWYNIAD A CHEFNDIR

Sefydlwyd Panel Dyfarnu Cymru (PDC) gan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Mae iddo ddwy swyddogaeth statudol:-

1. Ffurio tribiwnlysoedd achosion, neu dribiwnlysoedd achos interim, er mwyn ystyried adroddiadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (yr Ombwdsmon) yn dilyn ymchwiliadau gan yr Ombwdsmon i honiadau bod aelod wedi methu â chydymffurfio â chod ymddygiad eu hawdurdod;

ac

2. Ystyried apeliadau gan aelodau yn erbyn penderfyniadau pwyllgor safonau eu hawdurdod eu hunain eu bod wedi torri'r cod ymddygiad (yn ogystal â phenderfynu a roddir caniatâd i apelio yn y lle cyntaf).

Mae'r adroddiad hwn yn cynnwys penderfyniadau a gyhoeddwyd gan PDC yn ystod y cyfnod ers cyfarfod diwethaf y Pwyllgor Safonau a gynhaliwyd ar 14 Rhagfyr 2022. Bwriedir iddo fod yn grynodedd ffeithiol o'r materion a benderfynwyd gan y PDC. Mae'r achosion a nodwyd ar gyfer y cyfnod perthnasol ar gael ar Wefan PDC.

2. CRYNODEB O'R ACHOSION PERTHNASOL

Mae crynodeb o'r achosion perthnasol wedi'i gynnwys yn **ATODIAD 1**.

2.1 Penderfyniadau a wnaed

[APW/011/2021-022/CT: Cyn Gyngorydd Sheila Jenkins](#) : 17 Mawrth 2023

2.2 Apeliadau a benderfynwyd

[APW/012/2022-023-AT: Cyngorydd Paul Rogers](#) : 15 Chwefror 2023

3. ARGYMHELLIAD

Nodi cynnwys y crynodebau o'r achosion.

Crynodeb o Achosion gerbron Panel Dyfarnu Cymru – Rhagfyr 2022 i Mai 2023

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
<p>1.</p> <p>Y Cynghorydd Paul Rogers</p> <p>Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam – Cyngor Cymuned Brymbo</p> <p>APW/012/20 22-023-AT</p>	<p>Yn dilyn penderfyniad gan Bwyllgor Safonau Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam ("y Pwyllgor Safonau") bod yr Apeliwr wedi torri Côt Ymddygiad yr Awdurdod Perthnasol ar 12 Ionawr 2023, a'r Hysbysiad o Benderfyniad a anfonwyd at yr Apeliwr ar e-bost ar 17 Ionawr 2023, cyflwynodd yr Apeliwr gais am ganiatâd i apelio o dan Reoliad 10(8) o Reoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau) (Cymru) 2001.</p> <p>Barnodd Llywydd Panel Dyfarnu Cymru ("PDC") fod y cais wedi'i wneud tu allan i'r amser penodedig.</p>	<p>Derbyniodd PDC apêl yr Apeliwr ar 14 Chwefror 2023, tu allan i'r cyfnod o 21 diwrnod ar gyfer derbyn ceisiadau am ganiatâd i apelio. Anfonwyd y cais yn y post. Y dyddiad olaf y byddai'n rhaid i PDC dderbyn y cais oedd 7 Chwefror 2023, 21 diwrnod o ddyddiad yr hysbysiad gan y Pwyllgor Safonau ar 17 Ionawr 2023; nid yw'n ddigonol postio'r cais o fewn y cyfnod hwnnw. Er bod y dyddiad 6 Chwefror 2023 wedi'i nodi ar y llythyr eglurhaol a gyflwynwyd gyda'r cais, y gofyniad o dan Reoliad 10(2) yw bod rhaid cyflwyno'r hysbysiad i PDC o fewn y cyfnod o 21 diwrnod. Nid yw'r Rheoliadau'n cynnwys darpariaeth gwasanaeth tybiedig, nac unrhyw allu i ymestyn y cyfnod o 21 diwrnod.</p> <p>Yn ogystal, hysbysodd y Cofrestrydd ar gyfer y PDC yr Apeliwr, mewn ymateb i'w e-bost ar 6 Chwefror 2023, y byddai modd cyflwyno'r cais yn electronig; dewis yr Apeliwr oedd peidio â gwneud hynny.</p> <p>Roedd y Dirprwy Swyddog Monitro wedi hysbysu'r Apeliwr mai'r dyddiad olaf ar gyfer cyflwyno cais oedd 9 Chwefror 2023; gofynnodd y Llywydd i'r Cofrestrydd ofyn i'r Swyddog Monitro ddarparu rhagor o wybodaeth ynghylch pryd a sut yr anfonwyd hysbysiad o benderfyniad y Pwyllgor Safonau at yr Apeliwr. Roedd y dyddiad 17 Ionawr 2023 ar yr hysbysiad ac roedd nodyn arno yn dweud iddo gael ei anfon ar e-bost yn unig. Darparwyd tystiolaeth ar unwaith fod yr hysbysiad wedi'i anfon at yr Apeliwr ar 17 Ionawr 2023. Ystyrir bod negeseuon e-bost wedi'u derbyn ar y dyddiad y cânt eu hanfon; roedd yr amser i apelio yn rhedeg o 17 Ionawr 2023.</p> <p>Penderfynodd Llywydd PDC na fyddai Tribiwnlys Apêl yn cael ei gynnull i ystyried apêl yr Apeliwr oherwydd barnwyd fod y cais wedi'i wneud tu allan i'r amser penodedig.</p>	<p><u>Pwyntiau Dysgu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Gall Aelodau apelio yn erbyn penderfyniad y Pwyllgor Safonau trwy gyflwyno eu hapêl i Banel Dyfarnu Cymru o fewn 21 diwrnod wedi iddynt dderbyn penderfyniad y Pwyllgor Safonau. Gellir anfon apêl o'r fath yn y post neu'n electronig. Os rhoddir hysbysiad electronig (gan yr Apeliwr neu PDC), mae'r cyfnod hysbysu yn cychwyn ar unwaith. ➔ Mae'n rhaid i aelodau fod yn ymwybodol o'r cyfyngiadau amser llym ac nad oes unrhyw eithriadau. ➔ Gellir gweld manylion Gwrandawriad y Pwyllgor Safonau ar 12.01.2023 <u>yma</u>.
<p>2.</p> <p>Y Cyn Gyngorydd Sheila Jenkins</p> <p>Cyngor Cymuned</p>	<p>Trwy lythyr dyddiedig 29 Tachwedd 2022, gwnaethpwyd cyfeiriad gan yr Ombwdsmon i PDC a chyflwynodd adroddiad mewn perthynas â honiadau a wnaed yn erbyn yr Ymatebydd, a'r honiadau hyn oedd:</p>	<p><u>Paragraffau 11(1), 14(1)(a) a 14(1)(e) o'r Côt Ymddygiad.</u></p> <p>Mae paragraff 11(1) o'r Côt Ymddygiad yn datgan; '<i>Pan fydd gan aelodau fuddiant personol mewn unrhyw fusnes eu hawdurdod a phan fyddant yn bresennol mewn cyfarfod lle y caiff y busnes hwnnw ei ystyried, rhaid iddynt ddatgelu ar lafar gerbron y cyfarfod hwnnw fodolaeth a natur y buddiant hwnnw cyn i'r cyfarfod ystyried y busnes neu ar ddechrau'r ystyriaeth, neu pan ddaw'r buddiant i'r amlwg</i>'.</p>	<p><u>Penderfyniad y Tribiwnlys Achos ynglŷn â Chosb.</u></p> <p>Ystyriodd y Tribiwnlys Achos yr holl ffeithiau a thystiolaeth. Ystyriodd hefyd <u>Ganllaw cyfredol Panel Dyfarnu Cymru ar Gosbau.</u></p> <p>Er gwaethaf unrhyw faterion</p>

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
Llanarmon APW/011/20 21-022/CT	<p>- Bod yr Ymatebydd wedi methu â datgan diddordeb personol sy'n rhagfarnu mewn dau gyfarfod o'r Cyngor, er ei bod yn ymwybodol bod ganddi ddiddordebau o'r fath, a'i bod wedi aros yn yr ystafell gyfarfod ac annerch y Cyngor ar y ddau achlysur. Roedd OGCC o'r farn fod gweithredoedd yr Ymatebydd yn awgrymu torri paragraffau 11(1), 14(1)(a) a 14(1)(e) o'r Côt Ymddygiad ar gyfer Aelodau ('y Côt').</p> <p>- Bod yr Ymatebydd wedi defnyddio termau emosiynol wrth annerch y Cyngor a'i bod wedi cymryd rhan yn y bleidlais yn y ddau gyfarfod, ac, wrth wneud hynny, gellid yn rhesymol ystyried y gallai ymddygiad yr Ymatebydd ddylanwadu ar benderfyniad y Cyngor. Honnodd OGCC hefyd y gallai bod yn bresennol yn y cyfarfodydd hynny yn unig ddylanwadu ar benderfyniadau'r Cyngor ac y gellid</p>	<p>Mae paragraff 14(1)(a) o'r Côt Ymddygiad yn datgan; '<i>Yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (2A), (3) a (4), pan fydd gan aelod fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes ei awdurdod, oni roddwyd gollyngiad iddo gan bwyllgor safonau ei awdurdod, mae'n rhaid iddo ymadael â'r ystafell, y siambr neu'r man lle y mae cyfarfod i ystyried y busnes yn cael ei gynnal –</i></p> <p><i>i. pan fo is-baragraff (2) yn gymwys, yn syth ar ôl i'r cyfnod ar gyfer gwneud cynrychioliadau, ateb cwestiynau neu roi tystiolaeth sy'n ymwneud â'r busnes ddod i ben a beth bynnag cyn i ystyriaeth bellach o'r busnes ddechrau, p'un a ganiateir i'r cyhoedd aros yn bresennol ar gyfer y cyfryw ystyriaeth ai peidio; neu</i></p> <p><i>ii. mewn unrhyw achos arall, pa bryd bynnag y daw i'r amlwg bod y busnes hwnnw'n cael ei ystyried yn y cyfarfod hwnnw.'</i></p> <p>Mae paragraff 14(1)(e) o'r Côt Ymddygiad yn datgan; '<i>yn ddarostyngedig i is-baragraffau (2), (2A), (3) a (4), pan fydd gan aelod fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes ei awdurdod, oni roddwyd gollyngiad iddo gan bwyllgor safonau ei awdurdod, mae'n rhaid iddo beidio â gwneud unrhyw gynrychioliadau llafar (p'un ai'n bersonol neu ar ryw ffurf ar gyfathrebu electronig) mewn cysylltiad â'r busnes hwnnw neu raid i iddo roi'r gorau ar unwaith i wneud y cyfryw gynrychioliadau llafar pan ddaw'r buddiant sy'n rhagfarnu i'r amlwg'</i></p> <p><u>Penderfyniad y Tribiwnlys Achos ynghylch yr honiad o dorri paragraff 11(1), 14(1)(a) a 14(1)(e) o'r Côt Ymddygiad.</u></p> <p>Wrth ystyried y mater hwn, ystyriodd y Tribiwnlys Achos ddarpariaethau perthnasol y Côt sy'n esbonio natur diddordebau personol a diddordebau sy'n rhagfarnu ac ystyriodd Ganllawiau OGCC ar gyfer Aelodau Cyngorau Tref a Chymuned.</p> <p>Er ei bod yn ymddangos fod busnes y cyfarfod ar 1 Ebrill 2021 yn delio gyda mater cul o gywirdeb ffeithiol, neu fel arall, adroddiad drafft Archwilio Cymru, roedd y busnes yn ymwneud yn rhannol hefyd â'r cyn Gadeirydd. Roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn, er bod yr adroddiad drafft yn ymdrin â phryderon eang ynghylch llywodraethiant a chyllid a oedd yn berthnasol i'r Cyngor cyfan, roedd hefyd yn cyfeirio'n benodol at dri unigolyn, a gŵr yr Ymatebydd oedd un ohonynt. Roedd gŵr yr Ymatebydd wedi datgan diddordeb personol sy'n rhagfarnu ac roedd wedi gadael y cyfarfod yn unol â hynny.</p> <p>Daeth y Tribiwnlys Achos i'r casgliad fod gan yr Ymatebydd ddiddordeb personol ym musnes y cyfarfod ar 1 Ebrill 2021, gan y gallai penderfyniad y Cyngor gael ei</p>	<p>cefndirol anodd, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod y toriad yn un difrifol o ran rhai agweddau, yn arbennig mewn perthynas â'r cwestiwn o bleidleisio ar p'un a ddylid cyfeirio ei gŵr at OGCC. Fel y cyfryw, roedd o'r farn fod yr achos yn un a fyddai fel arfer yn denu cosb o anghymhwysio neu wahardd dros dro am nifer sylweddol o fisoedd. O dan yr amgylchiadau, ac oherwydd natur ddifrifol y toriad, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn nad oedd ganddo ddewis arall heblaw am osod cyfnod o anghymhwysio.</p> <p><i>Ffactorau Gwaethygol</i></p> <p>Aeth y Tribiwnlys Achos ymlaen i ystyried unrhyw ffactorau gwaethygol yn yr achos hwn. Daeth i'r casgliad fod y ffactorau a ganlyn yn berthnasol a bod yr Ymatebydd: -</p> <ul style="list-style-type: none"> - wedi ymddwyn a defnyddio swydd/safle o ymddiriedaeth yn fwriadol i geisio osgoi anfantais i'w gŵr; - wedi torri'r Côt mewn dau gyfarfod a bod ymddygiad yr Ymatebydd, felly, wedi cael ei ailadrodd; - wedi dewis peidio â mynychu hyfforddiant ar y Côt; - wedi ymddwyn heb fawr, neu ddim ystyriaeth i'r Côt; - wedi anwybyddu cyngor a

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
	<p>ystyried yr ymddygiad hynny fel ymgais i sicrhau mantais i berson arall trwy gymryd rhan. Roedd OGCC yn ystyried felly fod ymddygiad yr Ymatebydd yn awgrymu torri paragraffau 7(a) a 14(1)(c) o'r Côd.</p> <p>- Y gallai ymddygiad yr Ymatebydd yn y cyfarfodydd a'r sylw dilynol yn wasg fod wedi dwyn anfri ar Gyngor yr Ymatebydd a/neu ei swydd fel aelod. Honnodd OGCC hefyd fod anwybyddu'r Côd Ymddygiad yn fwiadol yn dangos diffyg ystyriaeth o'r gyfundrefn safonau moesegol yng Nghymru a gallai hynny effeithio ar hyder y cyhoedd mewn democratiaeth leol. Roedd OGCC o'r farn fod ymddygiad yr Ymatebydd felly'n awgrymu torri paragraff 6(1)(a) o'r Cod.</p> <p>Roedd y mater yn cyfeirio at Adroddiad Archwilio Cymru mewn perthynas â'r Cyngor. Roedd gŵr yr Ymatebydd yn Gadeirydd y</p>	<p>ystyried yn rhesymol fel un a fyddai'n effeithio ar lesiant ei gŵr. Roedd y Tribiwnlys Achos yn ystyried hefyd fod hwn yn ddi-ddordeb sy'n rhagfarnu gan ei fod yn amlwg mor arwyddocaol fel ei fod yn debygol o ragfarnu barn yr Ymatebydd am fuddiannau'r cyhoedd. Nodwyd o'r dystiolaeth fod yr Ymatebydd wedi methu â datgan unrhyw ddi-ddordebau, ei bod wedi aros yn y cyfarfod a'i bod wedi annerch y cyfarfod.</p> <p>Mewn perthynas â'r cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod gan yr Ymatebydd ddi-ddordeb personol amlwg, gan fod un o argymhellion adroddiad Archwilio Cymru'n effeithio'n uniongyrchol ar ŵr yr Ymatebydd. Un o argymhellion Archwilio Cymru oedd ystyried p'un a ddylid cyfeirio'r materion a godwyd yn ei adroddiad at OGCC, fel achosion posib o dorri'r côd. Penderfynodd y Cyngor, fel oedd yn briodol, i gyfeirio'r cyn Gadeirydd at OGCC. Roedd y Tribiwnlys Achos yn ystyried hefyd fod y diddordeb personol yn un y byddai aelod o'r cyhoedd yn credu'n rhesymol ei fod mor arwyddocaol fel ei fod yn debygol o ragfarnu barn yr Ymatebydd am fuddiannau'r cyhoedd.</p> <p>Nododd y Tribiwnlys Achos hefyd ffaith berthnasol ddi-amheul ychwanegol, sef, nid yn unig yr oedd y penderfyniad ar 3 Tachwedd 2021 yn effeithio'n uniongyrchol ar berson yr oedd gan yr Ymatebydd berthynas bersonol agos ag o, ond roedd ail benderfyniad yn effeithio'n uniongyrchol arni hi ei hun. Unwaith eto, roedd yr Ymatebydd wedi aros yn y cyfarfod, ni ddatganodd ei diddordeb personol sy'n rhagfarnu amlwg yn y cyswllt hwn, ac ni adawodd y cyfarfod ar ôl i gynnis ychwanegol gael ei wneud i gyfeirio'r Ymatebydd at OGCC.</p> <p>Nododd y Tribiwnlys Achos fod yr Ymatebydd wedi siarad ond wedi atal ei phleidlais ar 1 Ebrill 2021, a'i bod wedi atal ei phleidlais yn y bleidlais yn ymwneud â'r cynnis i'w chyfeirio at OGCC yn y cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021. Serch hynny, roedd y Tribiwnlys Achos yn credu y gellid ystyried yn rhesymol fod busnes y cyfarfodydd yn effeithio ar lesiant yr Ymatebydd a'i gŵr, gan y byddai cyfeiriad at OGCC wedi bod yn destun pryder, embaras ac anesmwythyd i'r ddau ohonynt. Canfu'r Tribiwnlys Achos, oherwydd nad oedd yr Ymatebydd wedi gadael yr un o'r ddau gyfarfod, a'i bod wedi gwneud sylwadau llafar yn y cyfarfodydd, ac nid oedd wedi derbyn caniatâd arbennig i wneud hynny, ei bod yn amlwg fod yr Ymatebydd wedi torri'r Côt.</p> <p>Roedd y Tribiwnlys Achos yn credu bod atebion yr Ymatebydd yn ystod ei chyfweliad yn dangos nad oedd yn llwyr werthfawrogi gofynion y Côt. Roedd yn credu fod datgan diddordeb personol gyfystyr â gofyniad i adael y cyfarfod, ond nid</p>	<p>roddwyd gan y Clerc ynghylch y Côt yn y ddau gyfarfod, er bod yr Ymatebydd yn derbyn fod y Clerc eisiau iddi ddatgan diddordeb, ac roedd hi wedi dewis hefyd peidio â mynychu unrhyw hyfforddiant ar y Côt.</p> <p><i>Ffactorau Lliniarol</i> Ystyriodd y Tribiwnlys Achos ffactorau lliniarol yn yr achos hwn hefyd. Daeth i'r casgliad fod y ffactorau a ganlyn yn berthnasol, sef bod yr Ymatebydd: -</p> <ul style="list-style-type: none"> - wedi gwasanaethu am gyfnod cymharol fyr a'i bod yn amhrofiadol yn y swydd; - fod ganddi record flaenorol o wasanaeth da; - wedi cydweithredu gyda'r swyddog ymchwilio. <p>Yn ogystal â'r ffactorau lliniarol hyn a amlygwyd o'r Canllaw ar Gosbau, roedd y Tribiwnlys Achos yn credu fod ymatebion yr Ymatebydd yn ystod cyfweliad OGCC wedi bod yn onest ac yn agored. Derbyniodd y Tribiwnlys Achos dystiolaeth yr Ymatebydd ynghylch ei chyflwr meddygol difrifol yn absenoldeb tystiolaeth feddygol, ac roedd yn cydnabod y ffaith nad oedd yr Ymatebydd wedi ceisio defnyddio ei chyflwr iechyd fel esgus dros unrhyw fethiant i gydymffurfio â'r côd, ac ni cheisiodd feio eraill am y methiant hwn chwaith.</p>

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
	<p>Cyngor pan baratowyd yr adroddiad. Roedd yr adroddiad yn cynnwys cyfeiriad at ŵr yr Ymatebydd. Mynychodd yr Ymatebydd y cyfarfodydd, a chymerodd ran ynddynt, pan drafodwyd yr adroddiad. Ni wnaeth yr Ymatebydd ddatgan unrhyw ddiddordeb personol na diddordeb rhagfarnol.</p>	<p>dyna oedd yr achos. Yn ogystal, o ran diddordebau sy'n rhagfarnu, roedd ei hatebion yn ystod y cyfweiliad yn dangos nad oedd yn llwyr werthfawrogi ystyr y paragraff hwn.</p> <p>Yn olaf, nododd y Tribiwnlys Achos nad oedd hwn yn achos lle'r oedd yr Ymatebydd yn ceisio cuddio'r ffaith ei bod yn perthyn i'r cyn Gadeirydd. Serch hynny, nododd y Tribiwnlys Achos fod yr Ymatebydd yn derbyn ei bod yn ymwybodol fod ei gweithredoedd yn torri'r Côd.</p> <p>Canfu'r Tribiwnlys Achos felly, trwy benderfyniad unfrydol, fod yr Ymatebydd wedi torri Paragraff 11(1), 14(1)(a) a 14(1)(e) o'r Côd Ymddygiad.</p> <p><u>Paragraffau 7(a) a 14(1)(c) o'r Côd Ymddygiad.</u></p> <p>Mae paragraff 7(a) o'r Côd Ymddygiad yn datgan; <i>'Rhaid i aelodau beidio â, yn eu capasiti swyddogol neu fel arall, defnyddio neu geisio defnyddio eu safle yn amhriodol i roi neu i sicrhau mantais i'w hunain neu i unrhyw berson arall, neu i greu neu i osgoi anfantais i'w hunain neu i unrhyw berson arall'.</i></p> <p>Mae paragraff 14(1)(c) o'r Côd Ymddygiad yn datgan; <i>"...os bydd gennych fuddiant sy'n rhagfarnu mewn unrhyw fusnes y mae a wnelo eich awdurdod ag ef rhaid i chi, oni roddwyd i chi ganiatâd arbennig gan bwyllgor safonau eich awdurdod - beidio â cheisio dylanwadu ar benderfyniad ynghylch y busnes hwnnw"</i>.</p> <p><u>Penderfyniad y Tribiwnlys Achos ynghylch yr honiad o dorri paragraffau 7(a) a 14(1)(c) o'r Côd Ymddygiad.</u></p> <p>Wrth ystyried y mater hwn, ystyriodd y Tribiwnlys Achos Ganllawiau OGCC ar gyfer Aelodau Cyngorau Tref a Chymuned mewn perthynas â'r Côd.</p> <p>Roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn, yng ngoleuni ei ganfyddiad ar y Ffaith Berthnasol sy'n destun Dadl uchod, fod yr Ymatebydd wedi bwriadu dylanwadu ar drafodaethau a phenderfyniadau'r Cyngor. Mewn perthynas â Pharagraff 7(a) yn y Côd, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod geiriad y Paragraff yn gofyn am elfen o fwiad neu wybodaeth y gallai gweithredoedd yr aelod ddylanwadu ar eraill. Yng ngoleuni ei ganfyddiad ar y Ffaith Berthnasol sy'n destun Dadl a'r dystiolaeth, roedd y Tribiwnlys Achos yn fodlon fod methiant yr Ymatebydd i ddatgan diddordebau, y ffaith iddi gymryd rhan mewn cyfarfodydd, ac yn arbennig y ffaith</p>	<p>Nododd y Tribiwnlys Achos safbwynt yr Ymatebydd hefyd, sef fod safbwyntiau wedi hen galedu yn yr Awdurdod Perthnasol a'i bod yn ceisio cyflwyno safbwynt gwahanol. Serch hynny, nododd y Tribiwnlys Achos y gallai aelodau eraill fod wedi cyflwyno safbwynt gwahanol a bod gweithdrefnau ar waith a fyddai wedi galluogi iddi siarad, gan gynnwys y weithdrefn ym Mharagraff 14(2) o'r Côd, yn ogystal â'r hawl i gyflwyno cais i Bwyllgor Safonau'r Awdurdod Perthnasol.</p> <p>Oherwydd bod yr Ymatebydd wedi ymddiswyddo y diwrnod ar ôl y cyfarfod ym mis Tachwedd 2021, yn amlwg nid oedd y gosb o wahardd dros dro ar gael fel cosb. Mewn perthynas â chyn-aelodau, mae Paragraff 47 o'r Canllaw yn datgan, <i>'Mewn amgylchiadau lle byddai'r tribiwnlys fel arfer yn rhoi cosb o wahardd dros dro ond nad yw'r Ymatebydd yn aelod mwyach, gallai anghymhwysiad byr fod yn briodol... Bydd hyn yn sicrhau nad yw'r Ymatebydd yn gallu dychwelyd i swydd gyhoeddus, er enghraifft drwy gael ei gyfethol, cyn diwedd y cyfnod o atal dros dro a fyddai wedi cael ei ddefnyddio pe na bai wedi ymddiswyddo neu heb gael ei ailethol...'</i></p>

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
		<p>iddi bleidleisio ar sefyllfa ei gŵr, oll yn weithredoedd a gynlluniwyd i geisio ei arbed rhag cael ei gyfeirio at OGCC. Roedd yn ystyried bod ei gweithredoedd yn y cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021 naill ai'n ymdrech ymwybodol neu isymwybodol i ddefnyddio ei safle i osgoi anfantais i'w gŵr.</p> <p>Mewn perthynas â'r sylwadau yr honnodd OGCC eu bod yn awgrymu torri paragraff 7(a) o'r Côd, dyfynnwyd y sylwadau hyn yn y wasg fel <i>“The way [Audit Wales] have personally gone for the chairman with their hands around his neck is disgusting. He has been made a scapegoat”</i>. Roedd hyn wedi'i gofnodi yn y Cofnodion mewn geiriau ychydig yn wahanol, sef bod yr Ymatebydd wedi dweud y canlynol, <i>“Audit Wales had it in for the chairman from the start and had been hanging around his neck, which is disgusting.”</i> Nid oedd unrhyw dystiolaeth glir i gadarnhau a oedd y wasg yn bresennol yn y cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021, neu a oedd rhywun wedi rhannu sylwadau'r Ymatebydd gyda'r wasg. Roedd y Tribiwnlys Achos yn fodlon, serch hynny, fod y Cofnodion yn darparu cofnod swyddogol o'r cyfarfod ac, yn ôl yr hyn sy'n debygol, roedd yr Ymatebydd wedi gwneud y sylwadau a gofnodwyd yn y Cofnodion.</p> <p>Er bod yr Ymatebydd yn mynnu nad oedd bwriad ganddi newid meddwl unrhyw un, ac nad oedd yn meddwl y gallai wneud hynny, roedd yn amlwg wedi siarad mewn termau emosïynol i gefnogi ei gŵr ac roedd wedi pleidleisio i'w arbed rhag cael ei gyfeirio. Dywedodd mai ei hunig fwriad oedd amddiffyn ei gŵr, yn wyneb yr hyn yr oedd yn ystyried i fod yn safbwyntiau a oedd wedi hen galedu. Er, yn yr achos penodol hwn, bod y Tribiwnlys Achos yn credu ei bod yn annhebygol fod presenoldeb yr Ymatebydd wedi dylanwadu ar eraill, roedd yn bosib y gallai ei chyfraniad at y drafodaeth fod wedi perswadio eraill i gymedroli eu safbwyntiau. Trwy bleidleisio ar y mater hwn, roedd y Tribiwnlys Achos yn credu y gallai hyn fod wedi dylanwadu ar y bleidlais a newid y canlyniad.</p> <p>Nodwyd fod yr Awdurdod Perthnasol yn rhoi cyfle i aelodau'r cyhoedd siarad ar faterion yng nghyfarfodydd y Cyngor. Nid oes unrhyw dystiolaeth ar gael i ddangos a oedd yr Ymatebydd wedi derbyn neu geisio cyngor mewn perthynas â hyn. Serch hynny, gallai'r Ymatebydd fod wedi siarad p'un bynnag yn rhinwedd Paragraff 14(2) o'r Côd, cyn gadael y cyfarfod. Fodd bynnag, trwy weithredu mewn rôl Aelod, ac yn arbennig wrth ddefnyddio ei hawl i bleidleisio, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn ei bod wedi ceisio defnyddio ei safle yn amhriodol i osgoi anfantais i'w gŵr.</p> <p>Canfu'r Tribiwnlys Achos felly, trwy benderfyniad unfrydol, fod yr Ymatebydd wedi</p>	<p>Roedd y Tribiwnlys Achos yn derbyn nad oedd bwriad gan yr Ymatebydd i ddychwelyd i ymgymryd â dyletswyddau aelod, serch hynny, nododd y Tribiwnlys Achos fod dibenion cyffredinol eraill i gosbau. Nid yn unig eu bod yn darparu ymateb disgyblaethol i achos o dorri'r Côd gan aelod unigol, ond roeddent hefyd i fod i atal camymddygiad gan eraill yn y dyfodol a hyrwyddo diwylliant o gydymffurfiaeth ar draws awdurdodau'n gyffredinol. Roedd o'r farn ei bod yn ofynnol atgyfnerthu pwysigrwydd y Côd yn ogystal ag egwyddorion anhunanoldeb, priodoldeb a gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau.</p> <p>O dan yr amgylchiadau, ystyriodd y Tribiwnlys Achos p'un a oedd 'Peidio â chymryd camau pellach' neu 'Anghymhwysu', fel y manylir arnynt yn y Canllaw ar Gosbau, yn ganlyniad priodol.</p> <p>Oherwydd ymddiswyddiad cyflym yr Ymatebydd yn dilyn y digwyddiadau ar 3 Tachwedd 2021, ei hymatebion gonest yn ystod y cyfweiliad, a'i hafiechyd yr oedd y Tribiwnlys Achos yn ei dderbyn, roedd hwn yn benderfyniad anodd. Ystyriodd y Tribiwnlys Achos Erthygl 10 hefyd, yng nghyd-</p>

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
		<p>torri Paragraff 7(a) a 14(1)(c) o'r Côt Ymddygiad.</p> <p><u>Paragraff 6(1)(a) o'r Côt Ymddygiad.</u></p> <p>Mae Paragraff 6(1)(a) o'r Côt Ymddygiad yn datgan, <i>'Rhaid i aelodau beidio ag ymddwyn mewn ffordd y gellid yn rhesymol ei hystyried yn un sy'n dwyn anfri ar eu swydd neu awdurdod.'</i></p> <p><u>Penderfyniad y Tribiwnlys Achos ynghylch yr honiad o dorri paragraff 6(1)(a) o'r Côt Ymddygiad.</u></p> <p>Wrth ystyried y mater hwn, ystyriodd y Tribiwnlys Achos Ganllawiau OGCC ar gyfer Aelodau Cynghorau Tref a Chymuned mewn perthynas â'r Côt Ymddygiad.</p> <p>Ystyriodd y Tribiwnlys Achos fod y Canllawiau'n darparu rhestr o enghreifftiau o achosion lle canfuwyd fod paragraff 6(1)(a) wedi cael ei dorri. Nid oedd y Tribiwnlys Achos yn credu fod yr enghreifftiau hyn yn cymharu ag ymddygiad yr Ymatebydd yn yr achos hwn. Serch hynny, roedd y Tribiwnlys Achos yn ystyried y gallai ymddygiad mewn cyfarfod cyhoeddus, mewn rhai achosion, fod gyfystyr ag ymddygiad a allai dorri paragraff 6(1)(a) o'r Côt Ymddygiad.</p> <p>Mewn perthynas â'r adroddiad yn y wasg a gyflwynwyd fel tystiolaeth, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod hyn yn codi yng nghyd-destun <i>'adroddiad gan Archwilio Cymru a oedd yn beirniadu'r cyngor am ddiffygion mewn llywodraethiant, rheolaeth ariannol a rheolaeth fewnol.'</i> Roedd y pennawd, fodd bynnag, yn cyfeirio'n benodol at ŵr yr Ymatebydd a oedd yn Gadeirydd yn ystod y cyfnod yr oedd adroddiad yn canolbwyntio arno, sef blwyddyn ariannol 2018-19. Roedd yr adroddiad yn y wasg yn mynd ymlaen i ddweud fod y Cynghorwyr wedi cytuno hefyd i gyfeirio'r Ymatebydd at yr Ombwdsmon, 'ond, ers hynny, mae hi wedi ymddiswyddo o'r awdurdod'. Aeth ymlaen i ddatgan fod yr Ymatebydd wedi cael ei chyfeirio am iddi fynychu dau o gyfarfodydd y cyngor pan drafodwyd yr adroddiad archwilio, ac y dylai fod wedi datgan diddordeb personol sy'n rhagfarnu. Roedd adroddiad y wasg yn cynnwys sylwadau'r Ymatebydd hefyd.</p> <p>Roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod gweithredoedd yr Ymatebydd wedi codi mewn sefyllfa lle'r oedd yn debygol bod anfri wedi'i ddwyn yn barod ar yr Awdurdod Perthnasol yng ngoleuni'r adroddiad beirniadol gan Archwilio Cymru. Roedd yn ddogfen 64 tudalen a oedd yn canolbwyntio'n fanwl ar fethiannau o ran</p>	<p>destun gosod cosbau. Wrth ystyried diddordeb y cyhoedd fodd bynnag, a'r angen i gynnal y gyfraith, moeseg a moesau ac i amddiffyn hawliau eraill mewn cymdeithas ddemocrataidd, roedd y Tribiwnlys Achos yn fodlon na fyddai canfyddiad o 'Beidio â chymryd camau pellach' yn addas yn yr achos hwn. Roedd disgwyliad y byddai aelodau'n gweithredu gydag uniondeb, yn gweithredu'n unol â'r ymddiriedaeth yr oedd y cyhoedd wedi'i roi ynddynt, yn arwain trwy esiampl ac yn hyrwyddo hyder cyhoeddus trwy weithredu er budd y cyhoedd ac nid er budd preifat. Nid oedd yr Ymatebydd wedi gwneud hynny.</p> <p>O dan yr holl amgylchiadau felly, a chan ystyried difaterwch yr Ymatebydd tuag at y Côt a'i diffyg edifeirwch am ei gweithredoedd, yn ogystal â phwrpas ehangach cosbau, fel yr amlinellir yn y canllaw, roedd o'r farn fod y gosb o anghymhwyso yn briodol. Roedd o'r farn fod hyn yn angenrheidiol i danlinellu pwysigrwydd y Côt a'r angen i aelodau adlewyrchu ar ei bwrpas wrth ymrwymo i gydymffurfio â'r Côt wrth dderbyn swydd. Roedd yn credu fod anghymhwyso am gyfnod yn gosb cymesur ac angenrheidiol yn yr achos hwn.</p>

Enw	Crynodeb o'r Ffeithiau	Crynodeb o'r Penderfyniad	Canfyddiadau
		<p>llywodraethiant, rheolaeth ariannol a rheolaeth fewnol ar ran y Cyngor cyfan, ac roedd yn cyfeirio hefyd at rôl tri unigolyn yn gysylltiedig â'r Awdurdod hwnnw, gan gynnwys cyn Gadeirydd y Cyngor. Serch hynny, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn y gallai ymddygiad bwriadol yr Ymatebydd ynddo'i hun, yn arbennig yn y cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021, hefyd ddwyn anfri ar yr Awdurdod Perthnasol a rôl yr aelod.</p> <p>Ystyriodd y dylai aelodau'r cyhoedd fedru disgwyl i'w haelodau etholedig beidio â chymryd rhan mewn trafodaethau, ac, yn arbennig, peidio â phleidleisio ar faterion sy'n effeithio'n uniongyrchol ar eu priod, eu cyfeillion neu eu cydnabod personol agos. Byddai disgwyl iddynt weithredu er budd y cyhoedd yn unig, ac nid er budd eu diddordebau eu hunain, neu ddiddordebau pobl sy'n agos atynt. Byddai gwneud unrhyw beth arall, a hynny'n fwriadol, yn anorfod yn denu cyhoeddusrwydd negyddol a diddordeb gan y wasg leol, ac, yn y pendraw, byddai'n arwain at lai o ymddiriedaeth yn rôl yr aelod.</p> <p>O ran casgliad, roedd y Tribiwnlys Achos o'r farn fod yr Ymatebydd wedi diystyru gofynion y Côt Ymddygiad yn fwriadol trwy fethu â datgan diddordeb personol sy'n rhagfarnu yn y ddau gyfarfod, a pharhau i gymryd rhan ynddynt.</p> <p>Roedd o'r farn fod pleidleisio ar y mater yn ymwneud â chyfeirio ei gŵr at OGCC yn achos difrifol o dorri'r Côt. Cafwyd adroddiad yn y wasg ar natur y toriad hefyd. Er yr ystyriwyd mai'r rhesymau pennaf i'r wasg roi sylw i'r Awdurdod Perthnasol oedd oherwydd gweithredoedd y Cyngor cyfan a'r unigolion a enwyd yn adroddiad Archwilio Cymru, gellid barnu'n rhesymol bod methiant yr Ymatebydd i ystyried gofynion y Côt yn dwyn anfri ar yr Awdurdod a'r swydd. Roedd yr Ymatebydd wedi datgan yn glir y byddai'n gweithredu yn yr un modd eto oherwydd "ei gŵr oedd yn dod gyntaf".</p> <p>Mewn perthynas â'r sylwadau a wnaed gan yr Ymatebydd ac a gofnodwyd yng nghofnodion y cyfarfod ar 3 Tachwedd 2021, er bod y Tribiwnlys Achos o'r farn eu bod ychydig yn emosynol, nid oeddent yn anarferol yng nghyd-destun trafodaeth wleidyddol gyffredin. Nid oedd o'r farn fod y sylwadau hyn ynddynt eu hunain gyfystyr â thorri'r Côt a nododd mai'r tebygrwydd oedd bod y sylwadau wedi eu gwneud yn fyrbwyll.</p> <p>Canfu'r Tribiwnlys Achos felly, trwy benderfyniad unfrydol, fod yr Ymatebydd wedi torri Paragraffau 6(1)(a) o'r Côt Ymddygiad.</p>	<p>Canfu'r Tribiwnlys Achos felly, trwy benderfyniad unfrydol, y dylid anghymhwyso'r Ymatebydd am 12 mis rhag bod neu ddod yn aelod o'r Awdurdod Perthnasol neu unrhyw awdurdod perthnasol arall o fewn yr ystyr yn Neddf Llywodraeth Leol 2000.</p> <p><u>Pwyntiau Dysgu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ Anogir aelodau i dderbyn cyngor gan y Clerc. ➔ Anogir aelodau i dderbyn hyfforddiant ar y Côt Ymddygiad er mwyn deall y darpariaethau mewn perthynas â datgelu diddordebau personol a diddordebau sy'n rhagfarnu. ➔ Yn yr achos hwn, y gosb a roddwyd oedd anghymhwyso am flwyddyn – ystyrir mai anghymhwyso yw'r gosb fwyaf difrifol. 5 mlynedd yw'r cyfnod anghymhwyso mwyaf y gall PDC ei osod. ➔ Roedd PDC wedi ystyried y <u>Canllaw ar Gosbau</u> wrth ystyried pa gosb i'w gosod.